

Назарук Н.В.

аспірант II курсу

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ЗАХИСНИК ГРОМАДЯН В ГРЕЦІЇ: НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН

Актуальність теми. Під поняттям «омбудсмен» зазвичай прийнято розуміти обрану спеціально посадову особу для контролю різного роду адміністративних органів, а в деяких країнах – також приватних осіб і об'єднань. Омбудсменська «схема захисту» є важливим доповненням «озброєння» сучасних демократій та на сьогодні стає елементом політичної системи держави. Тому дослідження цього інституту є доречним і актуальним на кожному етапі розвитку суспільства.

Метою дослідження є оцінка моделі інституту омбудсмана в Греції для вдосконалення діяльності та розвитку інституту омбудсмана в Україні.

Виклад основного матеріалу. Уповноважений з прав людини в Греції рахується найбільш ефективним і своєчасно реагуючим інститутом у сфері захисту прав людини. В Греції він починає діяти з 1997 року на основі закону 2477/97., але тільки в 2001 р. отримує розширені повноваження, оскільки в цьому ж році в конституцію Греції були внесені поправки стосовно інституту Уповноваженого з прав людини, а в 2003 р. був прийнятий закон № 3094/2003, що замінив закон 1997 р. [1, с. 20]. Поряд зі здійсненням контролю за діяльністю державної адміністрації, грецький захисник набуває можливості спостерігати за дотриманням прав людини з боку всіх компаній публічного характеру, у тому числі і зі сторін торгових товариств, що є власністю держави, також захисник стає уповноважений в сфері охорони навколишнього середовища, захисту прав дітей, меншин і т. д., він наділяється компетенцією вивчення складнощів у взаєминах громадян і різних органів управління, громадських служб. З цією метою в його ведення передається відповідний секретаріат, що складається не тільки з чиновників, а й з фахівців.

Першим омбудсменом Греції став професор політології в університеті Афін Нікіфорос Діамандурос, який здійснював свої повноваження з 1998 р. по 2003 р., в цьому ж році був обраний на посаду омбудсмана Європейського Союзу. В період 2003–2010 рр. громадянським захисником був призначений доцент кафедри конституційного права Йоргос Камініс, з 2011 до 2015 року – професор адміністративних наук Калліопі Спану. На

сьогодні обов'язки Уповноваженого з прав людини виконує професор Васілеойс Каридіс [3].

Інститут грецького омбудсмена складається з секторів, департаментів таких сфер діяльності як: права людини, гендерна рівність, соціальний захист, охорона здоров'я, якість життя, права дітей та держава – громадянські відносини.

Відділ прав людини займається захистом індивідуальних, політичних і соціальних прав, гарантованих Конституцією та національним законодавством. Відділ гендерної рівності здійснює принцип рівних можливостей та однакового відношення з чоловіками і жінками в плані доступу до сфери зайнятості, професійної підготовки і просування по службі, а також умов праці як в державному так і приватному секторі, заробітної плати і т. д. Впровадження принципу рівного відношення між чоловіком і жінкою являється дуже важливою місією, тому здійснюється в співробітництві з державними органами, неурядовими організаціями і підприємствами приватного сектору. Розділ соціального захисту та охорони здоров'я виконує функції щодо захисту соціальних прав громадян в галузі соціальної політики, соціального забезпечення та добробуту. Департамент якості життя вирішує проблеми, які пов'язані з порушенням природоохоронного законодавства та міського планування, що впливають на природне і культурне середовище, а також здоров'я населення. У сфері захисту прав дітей відділ особливо покладає фокус на порушення прав дітей з боку державних послуг, а також фізичних та юридичних осіб. Відділ «держава – громадянські відносини» розглядає широке коло питань, з якими громадяни стикаються на щоденній основі, наприклад: місцеве самоврядування, корпорації комунального обслуговування; транспорт і зв'язок; сільське господарство; зайнятість; торгівлі і промисловості; енергетика; оподаткування та інше [4].

На сьогодні омбудсмен Греції має чотирьох замісників, кожен з яких стоїть закріплений за департаментом певної сфери. Його обирає Рада міністрів, а чотирьох його помічників призначає міністр внутрішніх справ [5, с. 289]. Уповноважений з прав людини призначається строком на 5 років без права на повторне переобрання. Громадянський захисник покликаний розглядати скарги громадян країни, а також іноземців та осіб без громадянства, які знаходяться на території Грецької республіки на рішення або діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, державних службовців. По суті,

Уповноважений виступає медіатором-посередником між органами державної влади та громадянами з метою покращення ефективності здійснення їх права. Омбудсмен при виконанні своїх повноважень не підвладний будь-яким державним органам та посадовим особам.

Уповноважений з прав людини в Греції контролює і перевіряє діяльність наступних служб і органів: міністерств, податкових інспекцій, митних служб, містобудівних відомств, поліцейських ділянок, місць позбавлення волі, шкіл, консульств Греції, також органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, страхових фондів, клінік, вищих навчальних закладів, комунальних служб тощо. У виняткових випадках Уповноважений з прав людини розглядає діяльність (бездіяльності) приватних (як фізичних, так і юридичних) осіб, наприклад у випадках, коли порушуються права дитини або при порушенні трудових прав жінок в державному і приватному секторах, а також у разі порушення прав на основі національних і статевих ознак. Захисник громадян має право давати рекомендації та озвучувати свої пропозиції органам державної влади, однак позбавлений права накладати будь-які санкції [1, с. 20].

Громадяни мають право звернутися до захисника протягом шести місяців з моменту, коли заявнику стало відомо про факт порушення його прав з боку державних органів. Скарга повинна бути подана в письмовій формі і не обов'язково на грецькій мові. У ній повинні міститися дані заявника (ім'я, прізвище, адреса, реквізити для зв'язку), його підпис, стислий опис суті питання, служба, дії (бездіяльність) якої оскаржуються, а також зазначені вжиті для вирішення питання заходи. Подається скарга особисто, або уповноваженою заявником особою (повинна бути спеціальна довіреність) в канцелярію або відсилається поштою, по факсу, електронній пошті, шляхом заповнення спеціальної форми на сайті Уповноваженого з прав людини в Греції. Конкретний термін розгляду скарг не зазначений законом №3094/2003, але за встановленою практикою, апарат Уповноваженого з прав людини починає діяти негайно після отримання скарги і дотримується 50-денного терміну, встановленого Адміністративно-процесуальним кодексом для державних і адміністративних органів [2].

У складних умовах політичної, економічної та соціальної напруги сучасне керівництво України активно пробує створити ефективну систему гарантій прав та свобод людини і громадянина, що відповідала би

міжнародним стандартам. Звідси випливає необхідність удосконалення існуючих державних політико-правових інститутів, спрямованих проти зловживань владою на всіх рівнях. Одним із таких інститутів є орган омбудсмена. Уповноважений з правам людини в Греції рахується найбільш ефективним, незалежним і своєчасно реагуючим інституційним органом у сфері захисту прав людини, який сформував окремі департаменти, розділи, що розглядають індивідуальні питання соціального захисту населення, а також з рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Цим досвідом могла б скористатися й Україна. Створення справді дієвого департаменту громадянського захисника чи омбудсмена з питань соціального захисту та забезпечення дозволить вирішити безліч тривалих проблем в області зайнятості Українців, ліквідації безробіття, захисті інвалідів, малозабезпечених сімей і т. д. Для успішного розв'язання гендерних проблем у нашій державі роблять чимало громадські організації, але їх діяльність є не системною та не завжди кваліфікованою, до того ж вони не мають важелів впливу на контроль за виконанням вітчизняного закону про рівні права та можливості, котрий набрав сили ще 1 січня 2006 року, але досі так і не продемонстрував своєї ефективності. Тому введення омбудсмана з рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в Україні здатне забезпечити поступ в утвердженні гендерної рівності на вітчизняних теренах.

Висновки. Досвід більшості країн, в тому числі і Греції свідчить про те, що інститут омбудсмана здатний дієво впливати на стан забезпечення прав людини в державі. Однак це може відбуватися лише за наявності належної організації його функціонування. В Україні діяльність Уповноваженого перебуває ще на етапі становлення, який характеризується значними труднощами правового та організаційного характеру. Для повноцінної роботи інституту омбудсмена в Україні необхідно враховувати його життєздатність та розвиток в інших державах. В Греції цей політико-правовий орган зарекомендував себе як успішний, доступний для людей та дієво функціонуючий, тому досвід цієї держави є для нас не менш важливим.

Література

1. Защитник гражданина в Греции: реальная помощь в короткие сроки / М. Аристова // «Афинский курьер». – 2015. – 18-24 февраля. – С. 20.

2. Защитник гражданина // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://euro-ombudsman.org/wp-content/uploads/2011/07/Grek.RUS_.pdf

3. Омбудсмен // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BC%D0%B1%D1%83%D0%B4%D1%81%D0%BC%D0%B5%D0%BD>

4. Омбудсмен Греции / Офіційний сайт Уповноваженого з прав людини в Греції // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.synigoros.gr/?i=stp.en>

5. Ріяка В. О. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В. О. Ріяка, М. С. Горшеньова, К. О. Закоморна. – 2-е вид., допов. і перероб. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

Погорська І.І.

доктор політичних наук, старший науковий співробітник

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНТЕГРАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЄВРОПЕЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО СОЮЗНИЦТВА

Історію Європи та Північної Америки об'єднує давня інтенсивна економічна та політична взаємодія, яка має формат добре документованого інституалізованого партнерства. Діючи у сучасному міжнародному просторі, держави підтримують різні види партнерства, зокрема: особливі відносини, як довгострокові партнерські відносини з сильними історичними коренями; інструментальні альянси, які мають чітко визначені прикладні завдання; природні альянси, які передбачають стійке партнерство, що знаходить своє підґрунтя в спільно побудованій ідентичності та схожості політичної культури.

Розвиток інтегративних відносин між Сполученими Штатами Америки і низкою держав Європейського континенту, найбільшим чином, відповідає останньому типу міжнародного союзництва. Принциповою характеристикою євро-американського природного альянсу є те, що союзники свідомо дотримуються тих міжнародних стандартів, які вони вважають універсальними, поза залежністю від контексту ситуацій та